

Opomemtský posudek na disertační práci.

Název práce: O INTROSPEKTIVNÍ REFLEXI POZNÁNÍ
A BÁZI PŘÍRODNÍCH VĚD.

autor práce ing. Jan Jánský

školitel PhDr. Vladimír Havlík, CSc, Filosofická fakulta, Západočeská universita

Cílem práce je reflexe elementárních aspektů poznání s důrazem na epistemologické pozadí exaktních věd.

Hlavním předpokládaným argumentem je poukaz na zcela specifické aspekty činnosti myšlení, když se pokusíme myšlení samé uchopit jako vlastní zkušenost. Jde tedy o introspektivní reflexe myšlení.

Obsah práce:

Práce obsahuje 247 stran v pevné vazbě, text je graficky i jazykově dobře zpracován.

Téma i jeho zpracování je aktuální a práce vyplňuje mezery v současné dostupné literatuře.

Autor se odvážně pustil do oblasti která se teprve začíná stabilizovat a většina formulací jsou autorovy původní příspěvky. Dostupnou literaturu ale svědomitě zpracovával a citoval.

Jsou hlavně využity, citovány a dále analyzovány klíčové vhledy Husserlovy fenomenologické filosofie jejichž prvotním cílem bylo položení základů všeho poznání v jistých imanencích vědomí a podrobně zpracovává fenomenologické ideje myšlenkového monismu R. Steinera.

Autor své výsledky studia myšlení úspěšně využil při analýze „logických a dalších paradoxů“ a také při analýze práce přírodních věd. Např. radikálně mění filosofický přístup k tzv. „hranicím poznání“.

Práce je strukturována do tří částí:

V první části jsou diskutovány problémy dnes všeobecně respektovaného „objektivního přístupu ke světu – který je dnes převažující definiční vlastností vědy. Autor zde hovoří o principiální neúplnosti přístupu v explikaci a o závislosti evidence na kontextu **kteřý je ale volen subjektem.**

Hlavní tezí autora práce je (volně cituji) nutnost introspektivního přístupu, jakožto nutného předpokladu cesty za porozuměním povaze poznání, a dále pak poukaz, že pevným východiskem této cesty je prožitek **zřejmosti**, který je invariantní složkou naší zkušenosti jak u jednotlivých principiálně neúplných explikací, tak pro navzájem různé kontexty.

Autor v práci úspěšně argumentuje některé nedostatky tzv. čistě objektivního přístupu ke světu - závislost evidencí na kontextu, který je ale volen subjektem.

Prožitek zřejmosti je pak dobře a důkladně definován a objasňován v druhé části práce.

Druhá část práce je věnována tematizaci zřejmosti, danosti a předmětnosti z hlediska Husserlovy fenomenologické filosofie a z hlediska myšlenkového monismu Rudolfa Steinera a je poukázáno na některé problémy které pro současnou fenomenologii představuje stále přítomné residuum transcendentálního přístupu k podstatě poznání. Fenomenologické pojetí zkušenosti je představeno v práci jako intencionální zkušenost včetně metody fenomenologické redukce a jejího významu.

Chápání intencionality je podrobně objasněno na podkladě Steinerovy monistické koncepce. Myšlení je chápáno jako činnost subjekt i objekt přesahující, je generující a zároveň tím i k sobě přímo se vztahující. Zkušenost daná myšlením je činnost přímo dostupná našemu vědomí a zároveň je v identické formě přírodním procesem – je identicky subjektivním vjemem i objektivní realitou.

Část třetí je (dle vyjádření autora) věnována využití získaných poznatků a nahlédnutých souvislosti v oblasti logiky a v doméně exaktních přírodních věd. Autor dovozuje, že bádání v těchto oblastech je založeno na intencionální zkušenosti (paradigmatu badatelů) která však explicitně nebývá doložena. Symptodem absence této reflexe je opomenutí, že každý akt evidence předpokládá evidenci vnímajícím subjektem. Vyloučení subjektivní složky vede podle autora práce k mylným představám o světových ontologiích a paradigmatickému charakteru vědeckého bádání v němž (podle autora) změna paradigmatu není ničím jiným, než nahrazením jedné sady idolů sadou jinou. (v této souvislosti bych autora disertace rád požádal o upřesnění o jakých idolech v souvislosti změn paradigmatu hovoří).

Autor shrnuje, že tematickým cílem práce je především presentace nového introspektivního náhledu povahy intencionální zkušenosti podložená celistvou argumentací. Ukazuje tak i nové možnosti porozumění postavení role a potencialu člověka v kontextu vědeckého poznání obecně.

Práce je koncipována jako soběstačný argument jehož nedílným cílem je i obhajoba Steinerovy monistické filosofické koncepce jako platného a relevantního východiska s mnoha významnými přesahy nad rámec filosofie samotné. Autor zde podává výsledky pečlivého a náročného studia Steinerových myšlenek včetně mnoha případných a dobře komentovaných citací.

Práce obsahuje také stručné komparativní srovnání s jádrem Husserlovy fenomenologické filosofie jejíž východiska, směřování a vhledy se staly, byť s výhradami, součástí hlavního argumentu práce.

Práce měla od začátku vymezený cíl a její hlavní obsahovou náplň tvoří metoda jeho dosažení. Za metodický cíl definuje autor práce „úspěšnou výstavbu fundamentálních argumentů, umožňujících přijetí presentované filosofické báze nejen jako relevantní a nosné, ale navíc implicitně obsahující dostatečný základ pro možnost reflexe oblastí a otázek explicitně obtížně vyjádřitelných“ (v práci jsou rozvedeny konkrétní příklady).

Námítky, nebo spíše poznámky, bych snad mohl mít k poslední části práce zabývající se exaktními vědami. Některé výroky a kritiky jsou podle mého názoru někdy trochu subjektivní a zobecňující (viz např. kritika paradigmatického chápání změn ve fyzice). Musím zde ale výslovně zdůraznit, že práce obsahuje mnoho užitečných postřehů a připomínek k práci přírodních věd.

Úvahy v práci presentované vedly autora k formulaci argumentu, že universálně konsistentní uchopení intencionality musí reflektovat tři klíčové vlastnosti spojené s fenomenalitou vědomí:

- 1) způsob vztahování se k obsahům vědomí je invariantní na všech úrovních reflexe
- 2) v každém modu vědomí je jeho obsah nutně vždy imanentní
- 3) ideje transcendence transcendentality, vztaženy k poznání samému, ztrácí svůj smysl

V introspektivní reflexi poznání autor hovoří i o reflexi reflexe (pokus o získání zkušenosti čistého myšlení myšlením samým). Autor zde navazuje a dále samostatně

rozpracovává monistickou epistemologii Rudolfa Steinera. (Na stranách 11-13 autoreferátu jsou výsledky autorovy práce stručně a zdařile referovány). Problém hranic poznání je důkladně zkoumán a autor argumentuje, že „hranice poznání jsou dány pouze mohutností myšlení jednotlivců. Dospívá se tak ke následujícímu konsistentnějšímu chápání problému hranic poznání: „Protože je akt myšlení zakládající konkrétní intencionální vztah sám úplným, neexistují hranice poznání - to co máme tendenci nazývat hranicí poznání je pouze manifestací aktuálních kvalit konkrétního subjektu zakládajících konkrétní intence“ Steinerův náhled na myšlení pak využívá autor k další analýze základů intencionality v souvislosti s pojmy prostor a číslo nebo pojmy obsah a forma (esenci logického usuzování je rozlišování formy a obsahu) rozdíl mezi aktuální a potenciální rozhodnutelností výrokové formule je pak autorem práce úspěšně využíván pro analýzu logických paradoxů. Ukazuje, že logické paradoxy, které se projevují kontradikcí mezi premisami a jejich důsledky jsou téměř vždy výsledkem procesu, v němž dochází k záměně, zmatení obsahové a formální složky našeho myšlení. Fenomenální analýzou lze nahlédnout, že základem mnoha paradoxů je předpoklad aktuálního obsahu tam, kde lze operovat pouze s jeho formou. Práce obsahuje podrobnou diskusi řady logických a sémantických paradoxů (paradox lháře aj.)

Autorovu pozornost přitahovalo pole paradoxů a věnoval značné nápadité úsilí pro analýzu vzniku a chyb paradoxů a plody svých úvah pak zúročil při kritické analýze práce přírodních věd.

Autor shrnuje, že hlavním výsledkem jeho studie je demonstrace možnosti i důsledků skutečnosti, že pozvedneme-li do vědomí podstatu intencionální zkušenosti samotné, nalezneme v ní pevný epistemologický základ dovolující integraci subjektivních aspektů světové zkušenosti a jejího objektivního obsahu.

Práci hodnotím velmi kladně. Autor pracoval samostatně s velkou invencí a jeho výsledky mohou být prakticky použity v aplikacích. Citace v práci použitých zdrojů a výroků jiných autorů je na velmi dobré úrovni.

Doporučuji akceptaci jako disertační práci pro udělení akademického titulu a doporučuji alespoň částečnou publikaci práce.

RNDr Zdeněk Kalva CSc

(tel. 605 121 730)

V Praze 9. leden 2014